

GROTE AMBITIES VOOR WEINIG GELD?

Verzakelijking treft de Nederlandse defensie. Kortzichtige boekhoudkundige drijfveren en weinig oog voor de wereld om ons heen maken defensie tot een sluitpost op de staatsbegroting. Er lijkt een bom te zijn gelegd onder de inzetbaarheid terwijl dit nu meer dan nodig is.

Defensie is in de ban van het terrorisme en de conflicten in onderste regionen van het conflictspectrum. Dit past in het buitenlands beleid, maar in hoeverre de inspanningen passen bij de verdediging van onze belangen is de vraag. Voor (nationale) terrorismebestrijding hebben de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie schijnbaar krachtige – en hopelijk afdoende – maatregelen genomen.

Terrorisme bestrijden in Nederland is als branden blussen omdat de oorzaken van een zeg maar mondiale 'intifada' elders te vinden zijn. Wie de naar binnen gerichte publieke discussie echter volgt over de dreiging van aanslagen, zal zich afvragen of we op een eiland leven.

Onze nationale veiligheid en welvaart zijn onlosmakelijk verbonden met ontwikkelingen elders. Hoeveel we buiten de landsgrenzen moeten doen is lastig te bepalen. Een veelgehoorde stelling is dat we (geografisch) te klein zijn om een rol van betekenis te kunnen spelen. Nederland behoort echter wel tot de vijftien rijkste landen en is het negende exportland ter wereld. We zijn een handelsnatie, met ander woorden, zeer afhankelijk van ontwikkelingen in overzeese- en investeringsgebieden, van veilige (scheepvaart-) routes en van de toevoer van olie en grondstoffen. Vitale (economische) belangen zijn gebaat bij veiligheid en moeten passen bij onze politieke ambities.

In dit verband is het weinig hoopgevend dat het veel slechter gesteld is met de productie in 's werelds grootste oliestaat, Saoedi-Arabië, dan aangenomen wordt. De olie-reserves lijken minder en het land wordt – net als de rest van de regio – instabieler. Ook de problemen in de traditionele olieproducerende landen zoals Nigeria (rebellent),

Rusland (Yukos) en natuurlijk Irak (!) zetten de wereldolieproductie en daarmee de prijs van ruwe olie onder grote druk. China is hard op weg de tweede wereldmacht te worden waarbij het zijn eigen en andermans grondstoffen verzwelgt, im- en exporteert als een bezetene en mondiale politieke ambities heeft. Het Westen – Nederland inclusief – heeft veel te weinig oog voor de structurele gevolgen van de Chinese opmars.

Defensie wordt in Nederland gezien als een (te) dure verzekeringspolis. Helaas blijkt, ondanks dat er zwaar weer op komt is, vooral de boekhouder de dienst uit te maken. De kleine letters van de polis zouden weleens onevenredig grote gevolgen kunnen hebben. De hoogte van de defensiebegroting is zo gekelderd dat ons land de onderste regionen van de NAVO-lidstaten nadert. We staan de facto op één lijn met landen als België, Denemarken en Noorwegen.

Natuurlijk, het gaat erom wat je met je budget doet, maar of bijvoorbeeld verjonging, de aanschaf van een paar kruisraketten, robotisering en een *up-or-out*-systeem ook de inzetbaarheid verbeteren? Het is te wensen dat de maatregelen beter zijn doordacht dan bijvoorbeeld het versneld verkopen, 'ze waren toch niet meer nodig', van de Orions terwijl het nog anderhalf jaar duurt voordat (civiele) verkenningsvliegtuigen beschikbaar zijn voor kustwachttafen.

Voor Nederland is multilaterale samenwerking en het hebben van een goede faam in internationale organisaties van levensbelang. De kwaliteit en aard van onze defensie-inspanning en de deelname aan crisisbeheersingsoperaties zijn daarvoor wel degelijk een belangrijke factor. Dan is het toch vreemd dat we telkens ons defensiebudget verlagen met het gevaar dat we onszelf hiermee in Europees en NAVO-verband buitenspel zetten.

Tegelijkertijd zetten we zwaar in op internationale samenwerking, waarbij we ook nog een prominente rol willen spelen. Is een goede reputatie in de NAVO en de EU inder-

daad hoeksteen van ons veiligheidsbeleid? We hebben inmiddels ook verplichtingen in de EU-defensie, waarbij we gaan samenwerken met de Duitsers in een van de snel inzetbare *battlegroups* die onder de vlag van de EU overal ter wereld kan optreden.

De balans moet nog gevonden worden tussen het traditionele Atlanticisme in de NAVO en het Europees Veiligheids- en Defensie-Beleid (EVDB). De EU en de NAVO streven in dit kader gelijksoortige doelstellingen na, maar er zijn ook verschillen. De *NATO Response Force* (NRF) richt zich op snelle inzet, in het gehele geweldsspectrum, terwijl de *EU Rapid Response Force* (ERRF) zich in het kader van de Petersbergtaken wat betreft snelle inzet vooral richt op evacuatie-operaties, humanitaire ondersteuning en bij kleinere crises op *initial-entry*-operaties. Indien de NRF en de ERRF ongeveer gelijktijdig een operatie uitvoeren, kan Nederland slechts in een van beide een rol van betekenis spelen.

De regering geeft het Atlantisch bondgenootschap de voorkeur maar zijn de deelnemende NAVO-lidstaten die (gecertificeerde) eenheden aan bijvoorbeeld de NRF hebben toegewezen ook politiek bereid ze in te zetten? Hebben Amerikanen en Europeanen gedeelde belangen en zienswijzen? Als de NRF geen levensvatbaar concept blijkt, wordt de NAVO tot een politiek forum.

De EU Hoge Vertegenwoordiger Solana stelde in het rapport 'Een veilig Europa in een betere wereld', dat de EU een mondiale actor is, die gereed moet zijn verantwoordelijkheid te nemen in de wereldomvattende veiligheid, met alle gevolgen van dien. Overigens wordt het belang van goede betrekkingen met de VS en de NAVO onderstreept maar daar tegenover staat dat de eensgezindheid in het Westen tanende is. Deze ontwikkeling is belangrijk omdat het veiligheidsdebat in de EU aan het opschuiven is van wat 'betaalbaar' is naar wat 'noodzakelijk' is. Immers, door gebrek aan capaciteit zijn de Europeanen afhankelijk van de VS. Echter, de doelbewuste veronachtzaming door de regering Bush van het Atlantisch bondgenootschap en de keuze voor *coalitions of the willing* heeft de westerse homogeniteit geschaad.

Gelet op het rapport van Solana zal een Europees debat moeten plaatsvinden over

drastische verhogingen van de militaire begrotingen en een aanzienlijke rationalisatie van de nationale inspanningen door middel van intensievere samenwerking van strijdmachten op basis van taakspecialisatie en poolvorming van bepaalde capaciteiten. Als een monetaire unie een politieke unie veronderstelt, dan geldt deze waarheid nog meer voor een militaire unie. Helaas is hiervoor onvoldoende politiek draagvlak en een (volledig) geïntegreerd Europees leger is door de soevereiniteitsgevoeligheid van de meeste lidstaten (voorlopig nog) een brug te ver.

Hoe zit het nu met de Nederlandse politieke ambities en de consequenties? 'Taakspecialisatie' – grotere doelmatigheid en minder overhead – roept de minister, hij moet wel, gelet op de financiële beperkingen. Realiteit is dat zowel in het Eerste Duits-Nederlandse Legerkorps, als in de Belgisch-Nederlandse *Deployable Air Task Force*, als in de *UK-NL Amphibious Force* geen sprake is van taakspecialisatie maar operationele samenwerking. Binnen afzienbare tijd zal het niet veel beter worden: soevereiniteit en autonomie belemmeren dit en op het militaire vlak zijn de verschillen in doctrine en geoefendheid groot. Bovendien, kan Nederland op zijn partners rekenen aan wie taken zijn afgeestaan en kunnen die partners op Nederland rekenen?

Nederland heeft de ambitie over een inzetbare expeditionaire krijgsmacht te willen beschikken, die met modules kan bijdragen aan multinationale *Full Spectrum Forces* voor conventionele en speciale operaties, inclusief terrorismebestrijding, die inzetbaar zijn in zowel EU- als NAVO-verband. Bovendien willen we in beide organisaties grote politieke verantwoordelijkheden. Dit vereist enerzijds visie, met verdere aanpassingen van de krijgsmacht, anderzijds investeringen. De Adviesraad Internationale Vraagstukken en de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken hebben de regering erop gewezen dat de krijgsmacht middelen ontbeert om de rol te kunnen spelen die Nederland toekomt binnen de EU en op wereldniveau. Het ontbreekt de Nederlandse regering echter aan visie omdat de korte termijn van de boekhouder regeert. Nederland moet de rol spelen die het, ook uit eigen belang, toekomt.